

Krievijas Federācijas prezidenta Vladimira Putina “pazušana” 2015. gada martā

“Disappearance” of the President of Russian Federation Vladimir Putin in March 2015

Toms Zariņš, *Bc. sc. comm.*

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes
vēstures maģistra studiju programmas II kursa students

Aspazijas bulvāris 5, Rīga, LV-1050

E-pasts: tomszarins2@gmail.com

Rakstā aplūkota Krievijas prezidenta Vladimira Putina “pazušana” 2015. gada martā, kas izraisīja apjukumu ne vien Krievijā, bet visā Eiropā. Rekonstruējot “aizdomīgas” prombūtnes indikācijas un galvenās reakcijas iezīmes publiskajā telpā (iekļaujot ārvalstu analītiķu viedokļus), rakstā analizēts, kā Krievijā izplatījās baumas un minējumi par Vladimira Putina spēju pildīt amata pienākumus. Šie minējumi un apsvērumi raksturo Krievijas mūsdienu politisko sistēmu Vladimira Putina vienpersoniskās varas apstākļos, parādot tās nestabilitāti un atkarību no nejaušiem faktoriem.

Atslēgvārdi: Vladimirs Putins, Kremlis, Krievijas Federācija, mediji, cīņa par varu.

The current article is dedicated to exploring the public absence of Vladimir Putin, the President of the Russian Federation, that took place in March of 2015 and caused confusion not only in Russia, but all over the Europe. By reconstructing “suspicious” indications of “absence” and the main reaction in public sphere (including the opinions of foreign analysts), the article examines how the rumour and guesses concerning the capacity of Vladimir Putin started to spread across Russia. These conjectures and considerations characterize the situation of the political system in Russia under personal power of Vladimir Putin, demonstrating its instability and dependence on accidental circumstances.

Keywords: Vladimir Putin, Kremlin, Russian Federation, media, power battle.

“[...] Nevar Putins slimot, ja viņam ir tāds torss.”¹

(Rafs Šakirovs. *Radio Svoboda*, 12.03.2015.)

“Kā būtu, ja nebūtu Putina” – pēc Krievijas prezidenta Vladimira Putina “atrašanās” rezumējoši vēstīja virsraksts Latvijas laikraksta

“Diena” pielikumā “Sestdiena”. Šī raksta ievadā tika precīzi secināts, ka neparastā situācija, kad Putins uz vismaz desmit dienām nozuda no Krievijas un pasaules sabiedrības acīm, ļāva nedaudz apjaust potenciālo haosu vai vismaz neziņu, kas varētu draudēt brīdī, kad Putina ērai būs pienākušas beigas.

Notikumu gaita un Krievijas oficiālie paziņojumi

Žurnālisti Vladimīru Putinu pēdējo reizi bija redzējuši 2015. gada 5. martā, kad Putins Kremlī tikās ar Itālijas premjerministru Mateo Renzi. Baumas par Putina veselības stāvokli sākās 11. martā, kad tika atcelta tajā pašā nedēļā paredzēta vizīte Kazahstānā, kurā notiktu trīspusēja tikšanās ar Kazahstānas un Baltkrievijas vadītājiem. Kazahstānas valdības pārstāvis, saglabājot anonimitāti, aģentūrai *Reuters* pauda: “*Šķiet, ka Putins būs saslimis.*”² Lai gan 11. martā Vladimīra Putina preses sekretārs Dmitrijs Peskovs informāciju par vizītes atcelšanu apstiprināja, apgalvojot, ka “*trīs valstu līderi pieņēma lēmumu pārceļt Astanā paredzēto tikšanos par dažām dienām*”³, Kazahstānas anonīmā pārstāvja izteikums *Reuters* rakstā drīzāk liecina par viopusēju Krievijas pieprasījumu pēc Eirāzijas Ekonomiskās savienības samita pārceļšanas.

Divainības tikai vairojās, kad federālie televīzijas kanāli 11. martā pārraidīja Putina tikšanos ar Karēlijas gubernatoru Aleksandru Hudilainenu, apgalvojot, ka tā notikusi tajā pašā dienā, lai gan patiesībā bija ierakstīta jau 4. martā.⁴ “*Bija vai nebija tikšanās šodien vai pirms nedēļas, bet to varēja izlikt Kremļa mājaslapā, bet pēc tam “kastē” (Pirmajā kanālā) tikai tādēļ, lai pārādītu: Putins neslimo, viņš ir ierindā, ir uz kājām. Jo šodien Reuters paziņoja, ka Putins neaizbrauca uz Kazahstānu slimības dēļ. Prezidenta preses sekretārs Peskovs šis naidīgās*

baumas pārlicināti noraidīja. Bet viņiem nez kādēļ ievadadzējās prezidentu atrādīt publikai. Tam tad arī pievilka Karēlijas gubernatoru,” 11. martā blogā sprieda radio “Brīvā Eiropa” žurnāliste Jeļena Rikovceva.⁵

Situācijas fonu joprojām noteica sakaitētais starptautiskais stāvoklis, kurā tobrīd vislielākā uzmanība bija pievērsta Krievijai⁶, kā arī tikai divas nedēļas agrāk notikusī un plašu starptautisku rezonansi izraisījusī opozicionāra Borisa Ņemcova slepkavība uz Lielā Moskvoreckas tilta iepretī Kremlim 2015. gada 27. februārī⁷. Mediju analītiķis un kādreizējais laikraksta *Kommersant* galvenais redaktors Rafs Šakirovs 12. martā radio “Brīvā Eiropa”, atsaucoties uz šiem apstākļiem, pauda, ka “*atteikums vizītei draudzīgā valstī Krievijas izolācijas, sankciju [apstākļos] [...] bez iemeslu izskaidrošanas rada likumsakarīgu interesi masu medijos*”.⁸

No 11. uz 18. martu tika pārceļta⁹ paredzētā Putina tikšanās ar Dienvidosetijas prezidentu Leonīdu Tibilovu¹⁰, kura arī noteikti būtu uzskatāma par ko vairāk nekā ikdienišķu tikšanos – tajā tika apspriests un vēlāk arī svinīgi noslēgts pirmais līgums starp Krievijas Federāciju (turpmāk arī – KF) un 2008. gada augustā okupēto [Gruzijas autonomo] Dienvidosetijas Republiku “par savienību un integrāciju”, un tas uzskatāms “par bāzi pakāpeniskai ciešākas sadarbības nodibināšanai [...] starp Krieviju un Dienvidosetiju, saglabājot Dienvidosetijas suverenitāti”¹¹.

Tāpat 11. martā bez Vladimīra Putina klātbūtnes sekretāra Nikolaja Patruševa vadībā norisinājās Krievijas Federācijas Drošības padomes sēde, kurā apsprieda ekstrēmisma un terorisma apkarošanas stiprināšanu.¹²

“*Krievijas Federācijas Drošības padome – tas ir mūsdienu Politbirojs, kura sanāksšana bez prezidenta izskatās galēji aizdomīgi. Lūk, savācās vienreiz padomju Politbirojs*

bez Hruščova – un viss, viņš jau Krimā pār-
lūko savu dārzu, nevis Kremli pārvalda val-
sti. Turpat, Drošības padomes sēdē, satikās
divi varenākie valsts cilvēki (pēc paša Puti-
na) – Drošības Padomes sekretārs Nikolajs
Patruševs un Čečenijas galva Ramzans Ka-
dirovs. Par ko viņu runāja sava bosa prom-
būtnē, zināms ir tikai viņiem pašiem. Kas
liekas iezīmīgi – sēdē bez Putina nebija vēl
viena tās pastāvīgā dalībnieka – Drošības
padomes direktora Aleksandra Bortņikova,
kurš pēc Borisa Ņemcova slepkavības iestā-
jās stingrā pretstāvē ar Kadirovu, bet tas
laikam jau ir atsevišķas sarunas temats.”¹³

12. martā par Putina veselības stāvokli
virmojošās baumas pirmoreiz komentēja
Peskovs, kurš pauda: “Tiklīdz pavasarī pa-
rādās saule, tikko kā sāk smaržot pēc pava-
sara, sākas dažādi saasinājumi. Kādam rā-
dās Sečina atstādināšana, kādam – valdības
atstādināšana, bet vēl kāds dažas dienas pa
televizoru nav redzējis prezidentu Putinu.”¹⁴
Šī paziņojuma pārraidīšanu televīzijā¹⁵
R. Šakirovs vērtē kā izgāšanos, jo tie, kuru
pienākumos būtu situāciju mikstināt, to
izpūtuši lielāku, radot paaugstinātu inte-
resi arī tajā sabiedrības daļā, kura nelieto
internetu.

12. martā Putinam bija jāpiedalās
arī ikgadējā Federālā drošības dienesta
(Federal'naja sluzhba bezopasnosti, turpmāk – FDD) kolēģijas sēdē (cik zināms,
Putins tās apmeklējis vienmēr¹⁶), taču tas
nenotika. To, ka Putins sēdē patiešām
nepiedalīsies, apstiprināja Peskovs, taču
nespēja nopietni pamatot šādas rīcības mo-
tivāciju.¹⁷ Peskova intervija radio *Jeho Mos-
kvy* kļuva par izsmiekla objektu sociālajos
tīklos, jo uz žurnālistes vēsturiski motivēto
ironizējošo jautājumu par Putina rokas-
spiedienu Peskovs atbildēja ar sarkastisku
frāzi “[tik spēcīgs, ka] lauž rokas”¹⁸.

*“Pēdējā ironiskā piezīme, Jeļcina ēras pa-
rafrāze, sader ar fiziski izturīga līdera tēlu*

*ne bez mačisma iezīmēm – to Putins centīgi
kultivēja. [...] Vēl vairāk – prezidents nekad
nav nolīcis savu preses sekretāru neveiklā
stāvoklī, kad viņam būtu jāpaskaidro viņa
neesamība un jānoliedz ļaunākie pieņēmumi.
Visas valdīšanas laikā viņš tikpat kā ne-
kad nepazuda no redzesloka. Izņemot dažas
krīzes situācijas, viņš nepazuda no TV ekrā-
niem ilgāk par diennakti.”¹⁹*

Dienu vēlāk, 13. martā, federālie tele-
vīzijas kanāli pārraidīja Putina tikšanos ar
Augstākās tiesas priekšsēdētāju Vjačeslavu
Lebedevu²⁰, taču ar to nebija pietiekami,
lai kļiedētu baumas; vēl vairāk – jau atkal
radās jautājumi par uzņemtā materiāla
patieso datējumu un Putina veselības stā-
vokli, spriežot pēc materiālā redzamās iz-
turēšanās (sociālajos tīklos sprieda, ka Pu-
tina kustības ir “neveselas”).²¹ Vienlaikus
Peskovs, atbildot uz žurnāla *Forbes* lūgumu
komentēt Rietumeiropas tabloīdos izskanē-
jušās baumas par Putina un olimpietes Alī-
nas Kabajevas bērna piedzimšanu, atkal iz-
platīja komentāru, kurā pauda, ka Putinam
“viss ir kārtībā”, savukārt “informācija par
bērna piedzimšanu neatbilst īstenībai”²². Pe-
skovs jokoja, ka “plāno vērsties pie cilvēkiem,
kuriem ir nauda, ar lūgumu rīkot konkursu
par labāko žurnālistikas “odziņu””²³.

15. martā telekanāls *Dozhd* ziņoja, ka
saskaņā ar tā avotiem Putins ir saslimis
ar gripu un vairākas dienas nav uzturējies
Maskavā.²⁴ Peskovs šos apgalvojumus ko-
mentēt atteicās. Vienlaikus medijs atgādinā-
ja Kremļa 13. martā publicēto informāciju
par to, ka 16. martā Putinam Pēterburgā
paredzēta tikšanās ar Kirgīzijas prezidentu
Almazbeku Atambajevu, kad, kā tagad zi-
nāms, Putins atkal atgriezās sabiedrības acu
priekšā, izbeidzot aptuveni divas nedēļas
ilgo minējumu un baumu periodu.

Ši nav pirmā reize, kad izplatījušās
baumas par Putina veselības stāvokli vai
privāto dzīvi. Līdzīga situācija izveidojās
arī 2012. gada rudenī, kad viņš atteica vai

pārcēla ārvalstu vizītes uz gandrīz diviem mēnešiem²⁵, lai gan amatpersonas, ieskaitot premjerministru Dmitriju Medvedevu, atkārtoti noliegušas, ka Putins būtu slims vai ārstētu muguras sāpes²⁶. Peskovs gan toreiz atzinis, ka 2012. gada septembra sākumā APEC (*Asia-Pacific Economic Cooperation*) samītā Putinam “*tiešām bija sāpīgi staigāt*”²⁷. Muguras traumu, kas gūta džudo nodarbību laikā, 2012. gada decembrī visbeidzot komentēja arī pats Putins: “*Baumas ir izdevīgas politiskajiem oponentiem, kuri cenšas apšaubīt te varas leģitimitāti [acimredzot, domāts 2012. gada martā notikušo prezidenta vēlēšanu kontekstā], te ricībaspēju. Uz jautājumu par veselību varu atbildēt tradicionāli: nesagaidisiet!*”²⁸

Versijas

Lai gan minējumu un baumu atmosfērā tika piedāvāts daudz dažādu versiju, tikai divas no tām ir uzskatāmas par nopietnām. Kā konstatēja britu laikraksta *The Guardian* Maskavas korespondents Šons Valkers (*Shaun Walker*), “*ticamas publiskās informācijas trūkums novedis pie situācijas, kurā tiek piedāvāta virkne jebkādu mežonīgu minējumu, bet ir maz pārliecinošu pierādījumu, lai kādu no tiem apstiprinātu*”²⁹. *The New York Times Magazine* ārštata autore, agrākā izdevumu *Foreign Policy* un *The New Yorker* Maskavas korespondente Jūlija Jofe (*Julia Ioffe*) norādīja: “*Nav pārsteigums, ka šī kombinācija – [zināma] aktivitāte un šķietami izmisīga faktu slēpšana, kā arī plakans noliegums, ka kaut kas nav kārtībā – ir perfekti piemērota internetam. [...] Krievijas blogosfēra sāka pārspriest teorijas, kas noticis dārgajam puskailajam līderim, un katra nākamā versija ir uzjautrināša par iepriekšējo.*”³⁰

Kamēr sociālo tīklu lietotāji izplatīja baumas par Putina “nāvi”, “insultu” vai jaunu plastisko operāciju, Rietumeiropas tabloīdi, atsaucoties uz anonīmiem avotiem,

paklupa aiz versijas par Soču olimpietes Kabajevas un Putina mīļākās kopīgā bērna dzemdībām Šveicē.³¹ Tabloīdi Britu salās tikmēr izplatīja bijušā britu vēstnieka Krievijā sera Tonija Brentona bezjēdzīgos apgalvojumus, ka Putins ir vienkārši “noguris” no sava amata ikdienas rutīnas un augstākā līmeņa ierēdniecības [*top office*].³² Izskanēja arī daudzi citi pieņēmumi, kuri balstīti uz anonīmiem avotiem. Kā reālākās šo neskaitāmo pieņēmumu kontekstā iezīmējās vienīgi versijas par jebkādam reālistiskām veselības problēmām (gripa, problēmas ar agrāk traumēto muguru) vai par apvērsumu Kremli, tās dažos gadījumos tiek saprastas arī kā saistītas (slimība apvērsumu darītu iespējamāku nekā *status quo* apstākļos).

Slimība

Versiju par Putina veselības problēmām kā iespējamu apsprieda Krievijas neatkarīgie un starptautiskie mediji, un kā nosacīti ticamu variantu pieļāva arī daļa analitiķu. “*Šī lielā mērā ir Kremļa [komunikācijas] krīze. Ja Peskovs nevar panākt Putina atkalparādīšanos, būtu pašsaprotami sagādāt kādu ticamu [notiekošā] izskaidrojumu [...] Bet [tas] nav iespējams divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, vīrišķīgi vīrieši neslimo. Putina uzmanīgi kultivētais tēls balstās [uz ideju] nekad neizrādīt vājumu. [...] Otra problēma ir tā, ka neviens neticētu Peskovam. Gripa [kā izskaidrojums] kļūtu par joku [meme], un cilvēki interpretētu to kā slēptu paziņojumu par slēptu Putina nāvi, slēpjamu sirdstrieku vai audzēju. Tas ir tāpēc, ka Kremlis šādu izlikšanos ir piekopis jau agrāk [īpaši Jeļcina prezidentūras laikā],”³³ norāda J. Jofe. Līdzīgi raksta viena no pazīstamākajām Kremļa pētniecēm, monogrāfijas *Putin's Russia* un vairāku citu monogrāfiju autore Lilija Ševcova: “*Kad līderis ir vienīgā institūcija valstī, viņš nevar izrādīt nekādu vājumu. Viņš nevar saslimt.*”³⁴ Jofes un Ševcovas argumentāciju gan apstrīd publicists, Hārvarda Universitātes*

Krievijas un Eirāzijas studiju Deivisa centra (*Harvard University's Davis Center for Russian and Eurasian Studies*) absolvents Metjū Kupfers (*Matthew Kupfer*): “*Jofes viedoklis nešķiet pilnībā pārlicinošs. Vai atzišanās, ka “prezidentam šonedēļ ir gripa”, tiešām liktu Kremļa pamatiem drebēt? Vai Krievijas sabiedrība zaudētu ticību Putinam [tikai] tāpēc, ka viņam ir gripa? Tas šķiet neticami.*”³⁵

“Ticības Putinam” kontekstā ir vērts atzīmēt arī L. Ševcovas piezīmi par, viņasprāt, “patiesi daiļrunīgu notikušā detaļu”, proti, faktu, ka, par spīti formāli 85% augstam Putina atbalstam un “plaši izplatītajām baumām” Krievijas sabiedrībā, neviens nav “pieprasījis Putina atgriešanos. Tas ir tā, it kā viņiem vispār nerūpētu, kas ar viņu noticis”³⁶. Uz sabiedrības nogaidošo vienaldzību un bailēm, taču drīzāk apātijas un vēsturiski deformētās sabiedriskās apziņas kontekstā emocionāli norādīja arī laikraksta *Novaja gazeta* politikas un ekonomikas nodaļas redaktors Kirils Martinovs:

*“Šeit vissvarīgākā ir šī brīža politiskā jēga. Miris ir nevis Putins, bet jūs – ja domājat, ka viņa nāve darīs jūs brīvākus. Ja jūs domājat, ka brīvību vai izmaiņas, demokrātizāciju vai sociālo progresu mūsdienīgu pasaulē var sasniegt [...] pārļaižot grūtus laikus, klusējot, atsakoties no solidaritātes, sagaidot oficiālas bēres un svētkus mūsu ielā. Ja domājat, ka tāda uzvara būs kā vērtā, tad Putins ir dzīvs, jo ir panācis visu, par ko vien ir varējis sapņot. Putins nekad nenomirs, jo dzīvosiet jūs, par viņa nāvi priecīgie. Tāpēc, ka [tieši] jūs arī [patiesībā] esat Putins.”*³⁷

Apvērsums, “klanu cīņas”

Versiju par to, ka Kremlī tādā vai citādā veidā ir noticis apvērsums vai “klanu cīņas”, aplūkojuši daudzi analītiķi.

Vispārliciecinātāk par “ģenerāļu sazvērsetību” rakstīja bijušais Putina padomnieks ekonomikas jautājumos Andrejs Illarionovs, kura skatījumā prezidents bija pazudis t. s.

hardlaineru jeb “stingrās līnijas” piekritēju (ģenerālpulkveža Sergeja Ivanova vadībā) īstenota apvērsuma rezultātā.³⁸ Tomēr uzskatīt, ka “sazvērestībā” piedalītos tikai ģenerāļi vai tikai siloviki³⁹, nozīmētu nedaudz vienkāršot situāciju, norādījis Illarionovs. Viņš uzskatīja, ka gadījumā, ja viņa pieņēmumi (kas galvenokārt balstīti uz notikumiem īsi pirms un pēc Ņemcova slepkavības) izrādītos pareizi, tuvākajās dienās vispirms būtu bijusi gaidāma Dmitrija Medvedeva atstādināšana. Līdzīgu uz faktiem nebalstītu versiju īsi izteica vadošais speciālists Austrumeiropas valstu, īpaši Krievijas un Ukrainas, ekonomikas jautājumos, Dinu Patriciu Eirāzijas centra (*Dinu Patriciu Eurasia Center*) vadošais pētnieks Anderss Oslunds (*Anders Åslund*), savā tverta kontā ierakstot: “*Liela varas cīņa Kremli. Putins, Kadirovs, MVD, Sečins vs. Ivanovs, FSB, Patruševs, Bortņikovs, FSO, Nariškins, Pareizticīgā baznīca. Nopietni!*”⁴⁰ Mērenāku pozīciju ieņēma Š. Valkers: “*Viena no Krievijas medijos pārraidītām versijām pieņem, ka Ņemcova slepkavība ir novedusi pie divu ietekmīgu Krievijas elites grupu pretstāves: Kadirova un viņa klana, kuram vienmēr bijusi Putina personiskā “aizmugure”, un visaugstākajiem drošbniekiem, kuri patiesi izmeklē Ņemcova slepkavību un ir nolēmuši pārbaudīt Kadirova acimredzamo neuzvaramību. Ticību šīm teorijām rada neparasti bieža noplūžu sērija Krievijas publikācijās, kura norāda uz to, ka slepena cīņa [par varu] notiek.*”⁴¹

Virkne analītiķu uz varas cīņu aspektu skatījušies skeptiski. “*Ļoti grūti, gandrīz neticami iztēloties kara izcelšanos starp FDD un Grozniju [...] ar nosacījumu, ka Putins ir pie veselās apziņas un skaidras atmiņas. Acimredzot situāciju Krievijā šobrīd kontrolē kāds cits, ja vispār kāds kaut ko kontrolē,*”⁴² rakstīja žurnālists Ivans Jakovina. Ir analītiķi, piemēram, *Bloomberg View* komentētājs Leonīds Beršidskis, kuri puča versiju sauc par “konspiroloģisku”: “*Ir satraucoši, [...] ka Peskovs ir stingri noliedzis, ka ar Putinu*

jebkas nebūtu kārtībā. Tas ir radijs dzīres konspirāciju teoriju autoriem. Andrejs Illarionovs, Putina bijušais adjutants, ir izteicies [...] ka prezidentu pils pučā varētu būt no-devuši hardlaineri, prezidenta administrācijas vadītāju Sergeju Ivanovu ieskaitot.”⁴³ Arī žurnālists Aleksandrs Meļņikovs pauda, ka Illariona pieņēmumi “diez vai [...] kļūs par ko vairāk kā tikai konspiroloģisku teoriju”.⁴⁴ Vienlaikus Meļņikovs tomēr neuzskata, ka bažām nebūtu pamata, jo Ņemcova slepkavība novedusi pie tieša FDD un Čečenijas galvas Ramzana Kadirova konflikta: “Kadirovs galarezultātā attaisno iespējamās slepkavas, nosaucot tās par Krievijas patriotiem. Kā arbītram un paša veidotās politiskās sistēmas moderatoram Putinam jāsamierina likumi, cilvēktiesības un cīņa ar opozīciju, pa savam saprotoša sprādzienbīstama reģiona galva un FDD pārstāvji, kuri ir noguruši pieciest patvaļu un pazemojumu, kas izriet no tiešām vai netiešām pirmā darbībām. Tas viss ved uz destabilizāciju un pie atsevišķu “partiju kara” dalībnieku neapmierinātības.”⁴⁵

Arī pieredzējušais Krievijas pētnieks Marks Galeoti (*Mark Galeotti*) nebija pārliecināts par puču kā patieso Putina pazušanas iemeslu: “*Es nojaušu, ka kādu dienu Putins kritis politiska apvērsuma rezultātā; tas man šķiet daudz ticamāk nekā vēlme pensionēties [...] vai atkāpties pēc zaudējuma vēlēšanās (ha!). Jebkurā gadījumā [pučs šobrīd] man šķiet pārāk drīzs. Tas drīzāk līdzināsies gājienam, pēc kāda izstūma Hruščovu, jauna elites konsensa atspoguļojums, un mēs neesam pat tuvu nekam tamlīdzīgam. Lai kas tāds kļūtu par iespējamību, lietām jākļūst vēl sliktākām.”⁴⁶ Galeoti pamato savu viedokli arī ar to, ka neredz pazīmes, kuras liecinātu par apvērsuma gatavošanu: “*Ja tas notiktu vai būtu iespējams, mēs redzētu karaspēka pārvietošanos, nepaskaidrotas atlaišanas vai “negadījumus” un atbilstošu publisko retoriku. Nekas tamlīdzīgs nenotiek.”⁴⁷**

Ševcova uzskata, ka versija par apvērsumu Kremli kā Putina pazušanas “atslēgas

izskaidrojums” (proti, pazušana ir daļa no Putina cīņas, lai atrisinātu konfliktu starp viņa silovikiem un spēcīgo R. Kadirovu) izskatās pēc “*apzināti vienkāršota naratīva un sūta uztraucošu signālu, ka krievu zirkelu tīklā čečenu pretorieši ir “absolūtais ļaunums”, kas jāsaturs.”⁴⁸*

Par spīti kritikai, uzskats, ka konflikti Kremļa iekšienē pastāv un ir kļuvuši īpaši redzami kopš Ņemcova slepkavības, ir izplatīts. Pati Ševcova raksta, ka Ņemcova slepkavība ir “*atnesusi katastrofiskas beigas Kremļa izlikšanās spēlei, atklājot ne tikai tā cinismu [...], bet arī bailes no atbildības un Kremļa līdera neizlēmību. Dīvaino Ņemcova slepkavības teoriju kņada, kas nāk no Kremļa, mums ko saka: līderis [...] zaudē kontroli [...] un [viņam] ir grūtības samierināt Kremļa karojošos klanus”⁴⁹.*

Secinājumi

Sakāpinātā interese par Putina pazušānu, visdrīzāk, ir saistāma ar krīzes situāciju, kas valda Krievijā. Tomēr interesi ietekmējusi arī virkne citu apstākļu: paša Putina īstenotā politika, medijos radītais tēls, varas monocentrisms Putina personā, jau minētā ārpolitiskā un iekšpolitiskā krīze, kas sevišķi saasina uzmanību uz valdības un valsts vadītāja rīcību (īpaši ņemot vērā faktu, ka mediji ik dienas paši šādu uzmanību varas uzdevumā veicinājuši). Līdzīgi, vērtējot Krievijas sabiedrības reakciju uz Putina pazušānu, uzskata arī psihologi: “*Sabiedrībā sen sabiezinās psiholoģiskās krāsas – karš, revolūcija, bads. Tādā situācijā cilvēks prasa sev atskaiti par to, ka viņš pārvalda situāciju. Ieslēdzas kompensējoša hiperkontrolē: kad man ir bail, gribas zināt, ka viss ir kārtībā, bet pārliecības par to nav un nākas sekot notikumiem un būvēt dažādas hipotēzes. [...] To var salīdzināt ar atrašanos lidmašīnā. Parastā stāvoklī pasažieris ir aizņemts ar ēdienu, žurnāla lasīšanu. Trauksmes situācijā*

viņš nodarbojas ar hiperkontroli – klausās dzinēju troksni, uzmanīgi skatās uz stjuaršu sejām, piesūķir īpašu nozīmi gaisa kuģa kapteiņa balsij. [...] Šibrīža reakcija – rādītājs, ka sabiedrībā ir augsts trauksmes līmenis.”⁵⁰ Ļoti iespējams, ka šādu starptautisku interesi veicināja arī iepriekš notikusī Ņemcova slepkavība, kas jau bija saasinājusi pasaules uzmanību uz norisēm Krievijas politikā. Ir iespējams izdalīt trīs aspektus, kurus pirmoreiz vai atkārtoti izcēlusi Putina “pazušana” 2015. gada martā.

Varas centralizācija, vienas personas valsts un “rokas vadība”

Varas centralizācija Krievijā ir bijis gan vēsturisks, gan vispārēji attīstījies, gan Putina paša apzināti veicināts process. Vēsturiski šajā kontekstā minama gan noslēpumainība saistībā ar PSRS vadītāju veselības stāvokli vai to nomaiņas laikā (kā Hruščova un Gorbačova gadījumā), gan vairāku analītiķu pieminētās atsaucis uz Jeļcina tieksmi ik pa laikam pazust, kam par iemeslu bijis alkoholisms un vājā sirds.⁵¹

Visu šo laiku varas centralizācija ir tikai veicināta, īpaši pēdējo trīs gadu laikā – demokrātiskās institūcijas un neatkarīgie mediji ir cieši kontrolēti vai iznīcināti, bet valsts institūcijas darbojas t. s. “rokas vadības” režīmā. “Krievijā ir tikai viena persona, kas rada politiskās ziņas. Tieši tāpēc Putina neesamība bija tik dīvaina.”⁵² “Krievijā nav vairāku varas centru – viss ved pie viena vienīgā, “aiz mūra”, un jautājums par viņa dzīvotspēju – jautājums par Krievijas nākotnes pastāvēšanu, par ko atklāti paziņoja prezidenta administrācijas vadītāja vietnieks Vjačeslavs Volodins (“Nav Putina – nav Krievijas”).”⁵³

Taču, kā norāda A. Meļņikovs, “autoritārisms ir tikai pusbēda. Ir zināms arī Krievijas politiskās sistēmas fundamentālais trūkums – nespēja mainīt varu ar vēlēšanām (Krievija sevi pozicionē kā demokrātisku valsti). Lai gan mūsdienu Krievijas būtība ir tajā, ka autoritārā vara ne tikai nav uzbūvējusī strādājošu

varas nodošanas mehānismu, demokrātisku vai ne, bet ir arī iznīcinājusi visus institūtus personālistiska [varas] režīma labad. Turklāt par šī režīma atbalstītājiem ir kļuvuši 86% krievu [...] Nesenas piemērs ar virknes “Taisnīgās Krievijas” deputātu ierosinājumu atņemt valsts galvam tiesības vienpersoniski ieviest sankcijas pret citām valstīm parādīja: uz mēģinājumiem atjaunot institucionālās likumdevēja varas funkcijas negatīvi reaģēs ne tikai Kremli, bet arī 86% sabiedrības. Deputāti, kuri negrib būt “satrakojies printeris”, kas balso par likumiem, kuri nolaisti no augšas, bet patstāvīgs orgāns, pilnvērtīgs varas atzars, pateicoties propagandai televīzijā, tiek uztverti kā tautas ienaidnieki”⁵⁴.

Šāds varas centralizācijas process ir bijis Putinam personiski tikams: prezidents, kā skaidroja Krievijas pētnieks M. Galeoti, ir “ļoti greizsirdīgs varas dalīšanā”. Tas viņam ļāvis izvairīties no varas mantinieka meklēšanas savu līdzgaitnieku vidū, jo viņš nevēlas dot šādu varu kādam citam. Galeoti teica, ka neesot “lielāka karjeras iznīcināšanas veida, kā tikt apspriestam par iespējamo Putina sekotāju amatā”.⁵⁵

Putina “pazušanas” laikā Krievija viena reālā varas centra riskus neapzinājās pirmoreiz. Jau Putina pirmās inaugurācijas laikā Valsts dome bija vērsusies Konstitucionālajā tiesā ar lūgumu noskaidrot, vai valsts institūcijas un amatpersonas var pieprasīt informāciju par prezidenta veselības stāvokli. Tiesa šo lūgumu pēc būtības ignorēja, dodot nepietiekamu paskaidrojumu.⁵⁶ Atbilde nav apmierinājusi ne tikai Valsts domi, bet arī Konstitucionālās tiesas tiesnesi Nikolaju Vitruku, kurš paudis atšķirīgu viedokli, proti, ka “jautājums par valsts galvas veselību [...] iegūst arī sabiedriski un konstitucionāli nozīmīgu raksturu”⁵⁷. Domē pat tika iesniegts deputāta Sergeja Jušenkova federālā likuma projekts – saskaņā ar to jebkura no Federālās sapulces palātām būtu tiesīga iniciēt nepārejošas prezidenta rīcības spējas konstatēšanas procedūru

gadījumā, ja prezidents nepilda pilnvaras pilnā apjomā.⁵⁸ Abi ierosinājumi netika īstenoti.

Varas komunikācija, mediji un televīzijas tēlu paralēlā pasaule

Putina “pazušana” iezīmēja vairākas nopietnas problēmas varas komunikācijā. Izsmelošu un godprātīgu paziņojumu neesamība, kā jau tas raksturīgs nedemokrātiskām valstīm, sekmēja baumu un dezorientācijas atmosfēras radišanu. “*No slēgtība un negatīvība, pieredzes neesamība negaidītās situācijās [...] ir sen briedusi tēma. [...] Bet cilvēki, kuriem īpašos brīžos ir jāpieņem kaut kādi lēmumi, to nedara, jo nevēlas uzņemt atbildību.*”⁵⁹

Līdzīgi kā Krievijā ir pārveidota politika, pārmaiņas ir notikušas arī medijos. Federālie televīzijas kanāli, kuru auditorija ir 90% iedzīvotāju, ir ļoti nozīmīgs politisks instruments.⁶⁰ Pašsaprotami, ka šajā kontekstā nav iespējams runāt par medijiem kā alternatīvu varas sniegtajai informācijai, proti, visi mediji šajā krīzē atspoguļoja savu pilnīgo atkarību no varas sniegtās informācijas, tā arī nespējot pašu izteiktos minējumus pierādīt ar faktiem. “*Mums nav veidu, kā zināt, kas notiek Kremli. Putina pazušana un sekojošais informācijas vakuums vairāk nekā jebkas cits iepriekš notikušais skaidri parāda, ka ir tikai viens veids, kā informācija izkļūst no Kremļa: ja tā nāk no Putina vai viņa preses sekretāra.*”⁶¹

Daudzi analītiķi uzskata, ka Putins kļuva par paša radītā individuālā tēla upuri, joprojām neriskējot atklāt, ka ar viņu kaut kas varētu nebūt kārtībā. Telpas politiskiem manevriem trūka arī tādēļ, ka Putins tika atspoguļots ļoti bieži, jo Krievijas sabiedrība apliecinājumus par prezidenta darbību un klātesamību pārsvarā gūst no televīzijas. Putina īpašo lomu medijos ir tikai veicinājusi agresīvā Krievijas ārpolitika, Krimas aneksija un iebrukums Ukrainas austrumos. Šajos apstākļos televīzija teju

pilnībā ir zaudējusi savus tradicionālos uzdevumus, ēterā būvējot kādu citu, nereālu tēlu pasauli. R. Šakirovs velk paralēles ar medijiem padomju periodā: “*Es sajutu, ka mēs dzīvojam pilnīgos padomju laikos. Es dzīvoju Piemaskavā, un jebkurā bārā bija uzraksts: “Uzmanieties, uzdarbojas banda”. Cilvēki savā starpā par šo tēmu komunicēja, bet televīzijā par to nav nekā. Visi ir jau pieraduši pie paralēlās realitātes. Viņi ir pārstājuši paši sevi dzirdēt.*”⁶² Ironiskā kārtā šīs paralēlās pasaules īpaši uzsvērti atklājās arī Putina “pazušanas” laikā, norāda L. Ševcova: “[Putina “pazušanas” laikā pārraidītajā] Krimas dokumentālajā filmā Putins joprojām izskatās kā uzvarētājs⁶³, kurš izbauda draudēšanu Rietumiem savā Pasaules terminatora lomā. Paradoksāli, ka filma tika pārraidīta tieši tajā laikā, kad pasaule sāka interesēties, vai Putins ir miris, pierādot, cik ļoti nedroša viņa pozīcija patiesībā ir.”⁶⁴

Kas sekos pēc Putina aiziešanas?

Vairums ārvalstu mediju, bet jo īpaši analītiķi, pievērsās Putina pēctecības aspektam, izsakot dažādus vērtējumus par Putina “neaizvietojamību” paša radītajā sistēmā. “*Nemot vērā Krievijas izmēru, kodolarsenālu un reģionālo ietekmi, tās līdera aiziešanai būtu nozīmīgas sekas – vienalga, kurš [līderis] tas būtu. Bet Putina nāve būtu īpaši destabilizējoša. [...] Putins visus 15 gadus kopš savas iecelšanas brīža ir pavadījis, centralizējot valsts varu.*”⁶⁵

“*Putins nav vienīgais spēlētājs Krievijas politikā. Viņam ir daudz tuvu, pieredzējušu padomnieku, no kuriem vairāki varētu izpildīt galveno lomu Putina uzbūvētajā sistēmā. Viņa nāve vai rīcībnespēja būtu šokējoša, bet tai nav obligāti jārezultējas fundamentālās politiskās pārmaiņās,*”⁶⁶ uzskata starptautiskās drošības pētniece Emma Ešforda (*Emma Ashford*).

Tomēr vairums analītiķu atzīst Putina ēras beigas par, kā minimums, riskantām. “*Putina mantojums būs biedējošs, praktiski*

negatavs liberalizācijai. Tomēr diktatūras scenārijs arī izskatās apšaubāms: vispirms būtu jābūt pievilcīgai idejai, represīvam aparātam, kas šo ideju vēlētos iemiesot vairāk nekā savas intereses, un iedzīvotājiem, kuri gatavi nest upurus. Krievijai trūkst visu šo komponentu,⁶⁷ raksta L. Ševcova. Viņa uzskata, ka Putina atstātā “korupcijas un pagrimuma” sistēma būs pat vēl lielāks drauds nekā diktatūra.

Maša Gesena norāda, ka prezidenta monopolizētais lēmumu pieņemšanas process (un jo sevišķi īpašās tiesības īstenot lēmumus) ļauj Putinam izvairīties pat no idejas, ka var būt laiks pēc viņa. “Viņš ne tikai ir licis skaidri saprast, ka plāno būt prezidents visu savu atlikušo mūžu, bet viņš arī ir rīkojies saskaņā ar acīmredzamu ticību, ka šī dzīve ilgs mūžīgi.”⁶⁸

“Mēs gandrīz pilnīgi noteikti redzēsim rezultātu, kas būs daudz autoritārāks nekā Putina varas laiks. Ņemot vērā Krievijas ekonomiskās problēmas, Rietumu sankcijas un karu Ukrainā, iespējams, [tā] būs pat militāra hunta,”⁶⁹ paudis Dmitrijs Oreškins, proopozicionārs Maskavas analītiķis. Citiem vārdiem to saka arī J. Jofe: “Liberāļi ir satraukušies, un, kas savādi, cer uz Putina atkalparādīšanos. Pirms divām nedēļām viens no viņu galvenajiem līderiem tika noslepkavots. Otrs, Aleksejs Navalnijs, būtībā ir atzinis, ka opozīcija ir sterilizēta un marginalizēta. Un, ja Putins būs prom, viņi noteikti nebūs tie, kas pārņems varu. Tie būs īsti vīri.”⁷⁰ Par spīti šādiem apgalvojumiem, R. Kadirovs kā konkrēta versija nav nonācis Rietumu analītiķu redzeslokā. Gļebs Pavlovskis, krievu politikas zinātnieks un padomju disidents, Prezidenta administrācijas vadītāja padomnieks (1996–2011), pieļāvis strauju Kadirova ietekmes pieaugumu Putina nāves gadījumā. Viņš norādījis: “Kadirovs būtu spējīgs diktēt savus nosacījumus. [Tomēr] jaunās vadības figūras negribētu ar

viņu ielaisties, jo [tas] būtu smags pārbaudījums drošības dienestu lojalitātei.”⁷¹

Versija par “sliktāko” scenāriju ir populāra arī ārpus analītiķu aprindām. Tā, piemēram, žurnāls *National Review* atsaucas uz Nilu Ušakovu⁷², “etnisku krievu un (atklāti) pro-Putinisku Latvijas galvaspilsētas Rīgas mēru (un, dažu ieskatā, potenciālu “mazo zaļo mēru”)⁷³, kurš 2014. gadā tika aktīvi kritizēts par izteikumiem, ka “alternatīvas Putinam varētu būt vēl sliktākas”. Izdevums norāda, ka “var jautāt par šāda apgalvojuma izteikšanas motīviem, bet ne par pašu diagnozi. Ar marginalizētu “liberālo” opozīciju ir acīmredzamas briesmas, ka tas, kas nāks nākamais, patiešām var būt kas sliktāks”.

A. Meļņikovs precīzi skata Krievijas vēsturisko varas maiņas problēmu pašreizējo krīzes problēmu kontekstā: “[...] pati Putina pēkšņās aiziešanas iespējamība nozīmē neticami augstus riskus visai valstij, kura dzīvo karastāvoklī, daļēji izolācijā, slēgtā un uz sevi vērsta sistēmā bez [varas] institūtiem un varas nomaiņas mehānisma. Jau tas vien, ka sistēma, kur visus gala lēmumus pieņem viens cilvēks, var palikt rīcībnespējīga, bet vienmēr taču paliek arī risks, ka aiz pelēkajiem atnāks melnie.”⁷⁴

Putina “pazušanas” gadījums izraisīja plašas diskusijas, kuras caurvij apziņa par nespēju pārzināt un ietekmēt Kremli notiekošos procesus. Demontējis vai padarījis rīcībnespējīgus formāli pastāvošos varas institūtus ar noteiktām konstitucionālām funkcijām krīžu gadījumā, pārvērtis mediju par propagandas instrumentu un iznīdējis opozīciju, Putins arvien straujāk ved Krieviju nevienam (iespējams, arī pašam) nezināmā virzienā. Pat ja pieņem, ka Putina prombūtnei šoreiz izraisīja visparastākā gripa, viņa “pazušana” ar visām tās sekām bija desmit dienu izmēģinājums precei, kuru sauc par Putina varas beigām.

ATSAUCES UN SKAIDROJUMI

- ¹ Ne mozhet Putin bolet' s takim torsom.
- ² Russia's Putin cancels planned visit to Astana – Kazakh source. Pieejams: <http://uk.reuters.com/article/kazakhstan-putin-idUKL5N0WD22420150311> (skatīts 14.01.2016.).
- ³ Vstrecha Putina, Nazarbaeva i Lukashenko v Astane perenesena na neskol'ko dneĵ. Pieejams: <http://tass.ru/politika/1819919> (skatīts 15.01.2016.).
- ⁴ Vladimir Putin s konca proshloj nedeli ne pojavljalsja na publike. Pieejams: <http://www.rbc.ru/politics/11/03/2015/550069bb9a7947fd834cec7e> (skatīts 16.01.2016.).
- ⁵ ELENA RYKOVCEVA. Na manezhe. Pieejams: <http://www.svoboda.org/content/blog/26894574.html> (skatīts 14.01.2016.).
- ⁶ Vēlāk to nomāca bēgļu krīze Vidusjūrā un terorisma uzliesmojumi Eiropā.
- ⁷ V Moskve ubit Boris Nemcov. Pieejams: <https://meduza.io/news/2015/02/28/v-moskve-ubit-boris-nemtsov> (skatīts 14.01.2016.).
- ⁸ Zhiv, zdorov, bolen, umer? Pieejams: <http://www.svoboda.org/content/transcript/26896116.html> (skatīts 14.01.2016.).
- ⁹ Kremlin says Putin healthy, dismisses illness rumors. Pieejams: <http://www.reuters.com/article/us-russia-crisis-putin-health-idUSKBN0M816620150312> (skatīts 15.01.2016.).
- ¹⁰ Vstrecha s Prezidentom Juzhnoj Osetii Leonidom Tibilovym. Pieejams: <http://kremlin.ru/events/president/news/47873> (skatīts 15.01.2016.).
- ¹¹ Ibidem.
- ¹² ALEKSANDR MEL'NIKOV. Putin propal iz vidu. Pochemu otsutstvie pervogo lica na publike – plohoj znak. Pieejams: <http://kapital-rus.ru/articles/article/276229/> (skatīts 16.01.2016.).
- ¹³ IVAN JAKOVINA. Zagadochnoe ischeznovenie Vladimira Putina. Pieejams: <http://glavcom.ua/articles/27350.html> (skatīts 16.01.2016.).
- ¹⁴ Peskov ob"jasnjaet sluhi ob otstavke Sechina i bolezni Putina vesennim obostreniem. Pieejams: <http://tass.ru/politika/1822551> (skatīts 15.01.2016.).
- ¹⁵ Peskov: so zdorov'em u Putina vse v porjadke, no povestka dnja naprjazhennaja. Pieejams: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=2419802> (skatīts 16.01.2016.).
- ¹⁶ JAKOVINA, Zagadochnoe ischeznovenie Vladimira Putina.
- ¹⁷ Pieejams: <http://echo.msk.ru/programs/beseda/1509910-echo/> (skatīts 16.01.2016.).
- ¹⁸ Ibidem.
- ¹⁹ MEL'NIKOV, Putin propal iz vidu.
- ²⁰ Vstrecha s Predsedatelem Verhovnogo Suda Vjacheslavom Lebedevym. Pieejams: <http://kremlin.ru/events/president/news/47847> (skatīts 16.01.2016.).
- ²¹ What happened to Putin? Satirists run riot online. Pieejams: <http://www.reuters.com/article/us-russia-crisis-putin-idUSKBN0M918220150313> (skatīts 16.01.2016.).
- ²² Peskov oproverg sluhi o rozhdenii u Putina rebenka. Pieejams: <http://tass.ru/obschestvo/1827360> (skatīts 16.01.2016.).
- ²³ Ibidem.
- ²⁴ Peskov otkazalsja kommentirovat' mestonahozhdenie Putina. Pieejams: https://tvrain.ru/articles/peskov_otkazalsja_kommentirovat_mestonahozhdenie_putina-383926/ (skatīts 16.01.2016.).
- ²⁵ ALEKSANDR MIRIDONOV. Sindrom otsustvija Putina. Pieejams: <http://www.fontanka.ru/2015/03/12/146/> (skatīts 16.01.2016.).
- ²⁶ Russia Seeks to Calm Speculation as Putin Meetings Scrapped. Pieejams: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-03-12/russia-seeking-to-calm-nerves-over-putin-after-meetings-scrapped> (skatīts 16.01.2016.).

- ²⁷ Peskov ob"jasnjaet sluhi ob otstavke Sechina i bolezni Putina vesennim obostreniem. Pieejams: <http://tass.ru/politika/1822551> (skatits 16.01.2016.).
- ²⁸ Putin schitaet, chto sluhi o ego plohom zdorov'e vygodny politicheskim opponetam. Pieejams: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/639645> (skatits 16.01.2016.).
- ²⁹ SHAUN WALKER. Putin makes first appearance in 11 days: 'It would be boring without gossip'. Pieejams: <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/16/vladimir-putin-makes-first-public-appearance-amid-health-speculations> (skatits 16.01.2016.).
- ³⁰ JULIA IOFFE. This is why it's impossible for the Kremlin to lie about Putin's weird disappearance. Pieejams: <https://www.washingtonpost.com/posteverything/wp/2015/03/14/this-is-why-its-impossible-for-the-kremlin-to-lie-about-putins-weird-disappearance/> (skatits 16.01.2016.).
- ³¹ Bringt sie Putins Kind im Tessin zur Welt? Pieejams: <http://www.blick.ch/news/schweiz/tessin/heisses-geruecht-um-alina-kabajewa-bringt-sie-putins-kind-im-tessin-zur-welt-id3563547.html> (skatits 16.01.2016.).
- ³² A new baby, plastic surgery or ill-health? No, Putin disappeared because he's BORED. Pieejams: <http://www.express.co.uk/news/world/565307/Vladimir-Putin-disappearance-due-to-boredom-in-top-office> (skatits 16.01.2016.).
- ³³ IOFFE, This is why it's impossible.
- ³⁴ LILIA SHEVTSOVA. Has the Russian System's Agony Begun? Pieejams: <http://www.the-american-interest.com/2015/03/17/has-russias-agony-begun/> (skatits 17.01.2016.).
- ³⁵ MATTHEW KUPFER. Where Was Putin? Does It Matter? Pieejams: <http://www.themoscowtimes.com/opinion/article/where-was-putin-does-it-matter/517562.html> (skatits 16.01.2016.).
- ³⁶ SHEVTSOVA, Has the Russian System's Agony Begun?
- ³⁷ KIRILL MARTYNOV. Putin zhiv, vy umerli. Pieejams: <http://www.novayagazeta.ru/columns/67599.html> (skatits 16.01.2016.).
- ³⁸ Zagovor generalov? Pieejams: <http://aillarionov.livejournal.com/802959.html> (skatits 17.01.2016.).
- ³⁹ Šadi apzīmē politiķus (ierēdņus), kuri darbojas Krievijas drošības vai militārajās struktūrās, piemēram, Federālajā drošības dienestā.
- ⁴⁰ DANIEL VEKSLER. Vladimir Putin remains missing, and no one is sure what's going on. Pieejams: <http://qz.com/362981/vladimir-putin-remains-missing-and-no-one-is-sure-whats-going-on/> (skatits 17.01.2016.). Oslunds atsaucas uz Krievijas Federācijas (turpmāk – KF) prezidentu Vladimiru Putinu, Čečenijas republikas vadītāju Ramzanu Kadirovu, KF Iekšlietu ministriju, Igoru Sečinu (ierēdnis, naftas kompānijas *Rosneft* vadītājs, Putina līdzgaitnieks un nosacītās *Siloviku* frakcijas līderis), Sergeju Ivanovu (augsta līmeņa ierēdnis, atvaļinājies ģenerālpulkvedis, KF Prezidenta administrācijas vadītājs), KF Federālo drošības dienestu, Nikolaju Patruševu (Drošības padomes sekretārs, augsta ranga ierēdnis drošības struktūrās), Aleksandru Bortņikovu (Federālā drošības dienesta direktors), KF Federālo apsardzes dienestu un Sergeju Nariškinu (KF Valsts domes priekšsēdētājs).
- ⁴¹ SHAUN WALKER. Putin makes first appearance in 11 days: 'It would be boring without gossip'. Pieejams: <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/16/vladimir-putin-makes-first-public-appearance-amid-health-speculations> (skatits 17.01.2016.).
- ⁴² IVAN JAKOVINA. Zagadochnoe ischeznovenie Vladimira Putina. Pieejams: <http://nv.ua/opinion/yakovina/zagadochnoe-ischeznovenie-vladimira-putina-38679.html> (skatits 17.01.2016.).
- ⁴³ LEONID BERSHIDSKY. Putin Disappears Like a Dictator. Pieejams: <http://www.bloombergview.com/articles/2015-03-12/putin-disappears-like-a-dictator> (skatits 17.01.2016.).
- ⁴⁴ MEL'NIKOV, Putin propal iz vidu.
- ⁴⁵ Ibidem.
- ⁴⁶ MARK GALEOTTI. No Coups Today... Pieejams: <https://inmoscowsshadows.wordpress.com/2015/03/14/no-coups-today/> (skatits 17.01.2016.).

- ⁴⁷ MARK GALEOTTI. No Coups Today... Pieejams: <https://inmoscowshadows.wordpress.com/2015/03/14/no-coups-today/> (skatīts 17.01.2016.).
- ⁴⁸ Ibidem.
- ⁴⁹ SHEVTSOVA, Has the Russian System's Agony Begun?
- ⁵⁰ MIRIDONOV, Sindrom otsutstvija Putina.
- ⁵¹ IOFFE, This is why it's impossible.
- ⁵² MASHA GESSEN. Vladimir Putin's absence proves chaos will be his only successor. Pieejams: <http://blogs.reuters.com/great-debate/2015/03/17/vladimir-putins-absence-proves-chaos-will-be-his-only-successor/> (skatīts 17.01.2016.).
- ⁵³ MEL'NIKOV, Putin propal iz vidu.
- ⁵⁴ Ibidem.
- ⁵⁵ AMANDA TAUB. The very scary reality behind the silly rumors of Putin's death. Pieejams: <http://www.vox.com/2015/3/12/8205193/putin-death-rumors> (skatīts 17.01.2016.).
- ⁵⁶ MIRIDONOV, Sindrom otsutstvija Putina.
- ⁵⁷ Ibidem.
- ⁵⁸ Ibidem.
- ⁵⁹ Zhiv, zdorov, bolen, umer?
- ⁶⁰ MATT SCHIAVENZA. A Russia After Putin. Pieejams: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/03/a-russia-after-putin/387814/> (skatīts 17.01.2016.).
- ⁶¹ GESSEN, Vladimir Putin's absence.
- ⁶² Zhiv, zdorov, bolen, umer?
- ⁶³ 2015. gada 15. martā, gadu pēc Krimas anektēšanas, federālajā televīzijas kanālā *Rossija* tika pārraidīta tā dēvētā dokumentālā filma *Krym. Put' na rodinu* ("Krima. Ceļš uz dzimteni"), kurā pirmo reizi publiski tika izklāstīta Krievijas un Putina militārā iesaiste pussalas faktiskajā okupācijā. Filma tika pozicionēta kā ievērojams mediju notikums; īpaša nozīme tika pievērsta faktam, ka Putins filmā sniedz izvērstu un vaļširdīgu interviju par 2014. gada marta notikumiem.
- ⁶⁴ SHEVTSOVA, Has the Russian System's Agony Begun?
- ⁶⁵ SCHIAVENZA, A Russia After Putin.
- ⁶⁶ EMMA ASHFORD. Putin's disappearance: what was that all about? Pieejams: <http://europe.newsweek.com/putins-disappearance-what-was-all-about-315443> (skatīts 17.01.2016.).
- ⁶⁷ SHEVTSOVA, Has the Russian System's Agony Begun?
- ⁶⁸ GESSEN, Vladimir Putin's absence.
- ⁶⁹ What Would Happen To Russia If Putin Died? Pieejams: <http://www.vocativ.com/world/russia/happen-russia-putin-died/> (skatīts 17.01.2016.).
- ⁷⁰ IOFFE, This is why it's impossible.
- ⁷¹ What Would Happen To Russia If Putin Died?
- ⁷² ANDREW STUTTAFORD. Where's Vova? Pieejams: <http://www.nationalreview.com/corner/415422/wheres-vova-andrew-stuttaford> (skatīts 17.01.2016.).
- ⁷³ Raksta autora parafrāze par terminu "zaļie cilvēciņi", tas pirmoreiz tika lietots Krimas okupācijas laikā, attiecinot to uz karavīriem ar Krievijas armijas īpašumā esošo moderno militāro aprīkojumu, tērptus zaļās armijas uniformās bez atpazīstamības zīmēm, kuri faktiski istenoja Krimas pussalas okupāciju.
- ⁷⁴ MEL'NIKOV, Putin propal izvidu. Melņikovs šeit atsaucas uz bieži citētu frāzi no krievu fantastu Arkādija un Borisa Strugacku pazīstamā romāna *Trudno byt' bogom* ("Grūti būt dievam", 1964) – red. piez.

SUMMARY

The current article is dedicated to exploring the public absence of Vladimir Putin, the President of the Russian Federation, that took place in March, 2015, and caused confusion not only in Russia, but all over the Europe. By reconstructing “suspicious” indications of “absence” and the main reaction in public sphere (including opinions of foreign analysts), the article examines how the rumor and guesses concerning the capacity of Vladimir Putin started to spread across Russia.

It was March 5, 2015, when journalists for the last time saw Putin in person. After meeting with the Italian Prime minister Matteo Renzi, Putin was lost to the public eye for 10 days. Following the cancellation of various important, previously scheduled meetings both domestical and foreign was combined with oddities on the State TV channels (for example, recording of a week-old meeting with President that was simulated as “new”) caused an outburst of rumors concerning the health and the political capacity of the leader. Until March 12, no public information regarding the issue was provided. Then, the official denial of the rumors followed, yet without any details regarding the subject of public interest.

Absence of Russian President soon attracted international attention, as it occurred just two weeks after the assassination of the well-known leader of opposition Boris Nemtsov on February 27, 2015. He was murdered just a few meters from the walls of Kremlin, causing vigilance in Europe and the USA. The question of Russian aggression in Ukraine and international sanctions was still topical, as well. The disappearance of the Russian leader on the background of internal and external crisis created grounds for the opinion that an overturn could be taking place in Kremlin.

Despite the extensive range of different rumors, Western analysts argued in favour of two main versions: an illness of the leader and an overturn in Kremlin. For different reasons, both versions were seen as unlikely, yet most of the analysts agreed that even if the overturn was not taking place in Kremlin at the moment, Putin is losing control over various groups in power.

The conclusion reached within the article is that the 10-day-long absence of the leader from the public revealed the three main issues of Putin’s rule. Firstly, the centralisation of power gone so far that Putin himself is the only institution making the political news in the country. Secondly, nation’s dependency on the state media that has been purposefully turned into a propaganda machine and is managed manually by power elite. Thirdly, and it is the main issue in the context of the current article, the uncertainty about the future of Russia, when Putin’s rule for any reason ceases to exist.